

UDC (УДК) 352.07:342.25
JEL Classification: K 10; K 23

Луців Іванна Іванівна,

здобувач освітнього ступеня доктора філософії у галузі права
кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ
(Львів, Україна)
e-mail: lucivivanka9@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3628-8272

ДОКТРИНАЛЬНІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ»

Анотація. Розглянуто доктринальні підходи до визначення поняття «публічні послуги», з'ясовано юридичну природу та сформовано визначення, проаналізовано сучасний стан функціонування цих послуг. Досліджено чинне національне законодавство щодо визначення понять «публічна послуга», «державна послуга», «адміністративна послуга», розглянуто теоретичні напрацювання щодо сутності понять «послуга», «публічна послуга», «адміністративна послуга». Публічні послуги – явище складне та багатоаспектне, їх можна розглядати як благо, функції, правовідносини, процес, об'єкт прав, ринок. Розглянуто публічні послуги як діяльність, що показує комплекс відносин, котрі реалізуються при наданні публічних послуг.

Ключові поняття: правова доктрина, публічні послуги, державні послуги, адміністративні послуги, суб'єкти надання послуг, функції держави.

Lutsiv Ivanna,

Postgraduate Student
of the Department of Administrative Law Disciplines,
Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)
e-mail: lucivivanka9@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3628-8272

DOCTRINAL DEFINITIONS OF THE CONCEPT OF "PUBLIC SERVICES"

Abstract. The article deals with the doctrinal approaches to the definition of "public services". The legal nature of the concept is determined and its definition is formulated. The author analyzes the current state of functioning of these services. The current legislation concerning the definition of "public service", "state service", and "administrative service" is investigated. The theoretical developments on the essence of the concepts "service", "public service", and "administrative service" are considered. Public services are a comprehensive and multifaceted phenomenon; they can be examined as welfare services, functions, legal relations, process, object of rights, market. Public services are considered as an activity performing a set of relationships that are implemented in the provision of public services. Public service is a mandatory law enforcement activity, legally established, which refers to the powers of the competent state executive bodies, aimed at exercising the rights or legitimate interests of the individual and legal entity that initiated it, financed from the relevant budget. The purpose of the doctrinal definition of the concept of "public services" will not be implemented effectively if the scientific study of key and related issues of the problem is not elaborated. Since the amendments to the legislation are significant and unquestionable, in the future it is advisable to establish the administrative and legal basis of public services that are not administrative, in the form of a special law. The content of the law shall include the concept of public services that can be formulated by distinguishing between types of publicly significant activities based on the mechanisms of organization of service provision; the composition of participants in legal relations; the recognition of the subjective public right of individuals to receive public services; principles of public services.

Key concepts: legal doctrine, public services, state services, administrative services, subjects of service provision, functions of the state.

Вступ

Кожне публічно-правове утворення відповідальне за здійснення певних видів публічно значущої діяльності зі задоволення потреб приватних осіб, які можуть бути названі, організовані та гарантовані по-різному. Найкращим терміном для позначення таких напрямів діяльності є поняття «публічні послуги», яке відображає не лише роль інститутів публічної влади у відповідних правовідносинах, а й у механізмі взаємодії з приватними особами. Інститут публічних послуг тривалий час викликає певний інтерес з боку представників різних наук: юриспруденції, економіки, соціології. За кордоном правові питання надання публічних послуг становлять традиційний предмет дослідження представників науки адміністративного права. При вдосконаленні правового регулювання сфери публічних послуг в Україні звернення до зарубіжного досвіду є не тільки доцільним, а й необхідним у контексті євроінтеграції.

Питання публічних послуг як правової категорії перебувають у центрі уваги вчених, а їх різні аспекти досліджували: В. Б. Авер'янов, К. К. Афанасьєв, В. Т. Білоус, Н. П. Бортник, Н. Л. Губерська, І. В. Ковбас, І. Б. Коліушко, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, С. Ф. Константінов, Р. С. Мельник, О. І. Остапенко, С. Г. Стеценко, В. П. Тимошук та ін. Реалізація Угоди про асоціацію України і Європейського Союзу вимагає проведення досліджень доктринальних понять публічних послуг, оскільки це безпосередньо пов'язано з ефективністю правового регулювання.

Метою статті є доктринальні визначення поняття «публічні послуги».

1. Правова природа публічних послуг

У нормативно-правових актах України публічні послуги виділені в самостійну управлінську категорію і функція надання закріплена за органами виконавчої влади. У наукових дослідженнях з адміністративного права вчені не дійшли єдиної думки про значення терміна публічні послуги.

Більшість наявних доктринальних підходів до розкриття сутності публічної послуги основані на аналізі визначення, заданого Концепцією розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади, згідно з якою під функціями з надання публічних послуг розуміється надання органами виконавчої влади безпосередньо або через підвідомчі державні установи або інші організації безоплатно або за регульованими органами державної влади цінами послуг фізичним та юридичним особам в галузі освіти, охорони здоров'я,

соціального захисту населення та в інших сферах, встановлених законами [1].

Ще до прийняття Закону України «Про адміністративні послуги», який закріпив відповідні легальні визначення, доктрина зауважила на публічні послуги [2; 3, с. 198]. З-поміж учених-юристів немає єдиної думки щодо змісту та обсягу терміна «публічні послуги». Думки різняться з приводу суб'єктів надання цих послуг, змісту й обсягу понять, співвідношення понять «публічні послуги» та «соціальні послуги» між собою.

Головним недоліком майже всіх напрацьованих у науці дефініцій публічних послуг є те, що вони не дають змоги відмежувати діяльність із надання таких послуг від іншої діяльності державних органів. У кінцевому підсумку особі, яка застосовує право, та громадянину, дотичному до сфери послуг, буде непросто зрозуміти, що мається на увазі під термінами «адміністративні послуги», «державні послуги» та «публічні послуги» і навіщо ці поняття введені в обіг.

Наявність недоліків дефініцій пов'язано з тим, що їх автори не повною мірою використали інструменти, які має наукова методологія. Жоден автор не вказав мету введення в обіг відповідних термінів.

Учені писали, що під публічними послугами розуміється насамперед діяльність органів виконавчої влади з реалізації покладених на них обліково-реєстраційних і консультативних повноважень.

У дефініції публічної послуги з Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг категорія «послуга» залишилася нерозкритою, зміст її невідомим, а характерні ознаки – неназваними, а це вказує на теоретико-пізнавальну невизначеність знань про послуги. Зазвичай дослідники наводили дуже абстрактні дефініції, широкий зміст яких не давав змоги відокремити публічні, державні та муніципальні послуги від інших правових феноменів діяльності публічних органів і їх підвідомчих організацій.

Найбільш методологічно правильно, на наш погляд, до вирішення проблеми визначення поняття «публічна послуга» підійшла С. І. Чаусовська [4]. Виокремлено головні ознаки і на цій підставі вона сформулювала визначення: публічна послуга – це обов'язкова правозастосовна діяльність, законодавчо встановлена, що належить до повноважень компетентних державних органів виконавчої влади, спрямована на реалізацію прав або законних інтересів фізичної і юридичної особи, яка її ініціювала, фінансована коштами відповідного бюджету.

Водночас не всі публічні послуги фінансуються з бюджету, не завжди публічні послуги надаються через правозастосовну діяльність, не всі публічні послуги належать до компетенції державних органів виконавчої влади.

Чимало авторів досліджують поняття послуг у співвідношенні з поняттям послуг в цивільно-правовому сенсі. На нашу думку, поняття публічних послуг навіть, якщо розглядати їх як правовідносини, є самостійні збірні поняття.

Поняття «публічні послуги», «державні послуги» та поняття «послуги» в цивільно-правовому сенсі відрізняються за змістом і за обсягом. Обсяг понять «державні послуги», «публічні послуги» частково збігається з обсягом поняття «послуги» в цивільно-правовому сенсі, якщо публічні послуги розглядати як правовідносини, а не як функцію.

Публічні послуги можуть бути надані за допомогою укладення і виконання цивільно-правових договорів, що регулюються нормами Цивільного кодексу України, насамперед якщо це здійснюється через установи, унітарні підприємства чи інші організації, підвідомчі або підконтрольні державним органам виконавчої влади або місцевого самоврядування, і за допомогою регульованого адміністративним правом прийняття правозастосовних актів, за допомогою інших способів (в інших формах) [5].

Державні послуги – це нормативно встановлений спосіб забезпечення прав і свобод, законних інтересів громадян і організацій щодо прийому запитів і видачі документів, державними органами влади. Їхніми атрибутивними ознаками є: індивідуальний характер надання (послуга надається конкретній фізичній або юридичній особі і є адресною); наявність взаємодії клієнта з органом державної влади з приводу реалізації своїх прав, законних інтересів, обов'язків [6, с. 268].

Необґрунтованими є думки про те, що публічні послуги можна віднести до платних послуг і внести відповідні послуги у Державний класифікатор продукцій та послуг. Водночас, якщо йдеться про публічні послуги та послуги, що надаються у межах класичних цивільно-правових відносин, це абсолютно різно порядкові явища.

Для розуміння суті публічних, державних або муніципальних послуг відповідні терміни потрібно розглянути з погляду їх відмінності один від одного, від таких поширених у науковій літературі схожих із ними понять, як «адміністративні послуги» та «соціальні послуги». Зіставлення послуг має проводитися за такої основи, щоб можна було бачити змістовну відмінність між ними.

Справа ускладнюється тим, що у чинному законодавстві немає визначення поняття «публічні послуги», а поняття «соціальні послуги» розкривається тільки стосовно Закону України «Про соціальні послуги» [7]. Соціальна послуга – дія або дії у сфері соціального обслуговування з надання постійної, періодичної, разової допомоги, в тому числі термінової допомоги, громадянину з метою поліпшення умов його життєдіяльності та розширення можливостей самостійно забезпечувати свої основні життєві потреби.

Більшість учених розмежовують поняття «державна послуга» і «публічна послуга», в тому сенсі, що публічна послуга трактується ширше. Такий підхід слід назвати правильним.

Було б неправильно змішувати поняття публічних і соціальних послуг. Послуга називається соціальною не тому, що її постачальником є підвідомча організація, а тому, що вона належить до певної сфери – соціальної, в яку входить допомога соціально незахищеним верствам населення, освіта, наука, спорт, охорона здоров'я, культура.

Для уточнення співвідношення між поняттями публічних послуг і соціальних послуг ми не поділяємо погляд авторів, які вважають, що специфіка соціальних послуг полягає в тому, що їх безпосередніми виконавцями є не органи влади, а підвідомчі або приватні організації.

2. Доктринальні підходи до визначення публічних послуг

Публічна послуга насамперед характеризує суб'єкта, який надає послугу, – це завжди публічні органи, зокрема органи місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування в Україні конституційно визначено як право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення, котре здійснюється як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи (ст. 140 Конституції України) [8, с. 163].

Органи місцевого самоврядування можуть надавати публічні послуги, але такі послуги не можуть розглядатися як державні, виходячи з конституційного статусу органів місцевого самоврядування. В цьому разі йдеться про не про випадки законної передачі публічних послуг на виконання органам місцевого самоврядування. Відповідно до Конституції України, органи місцевого самоврядування можуть наділятися законом окремими державними повноваженнями.

Наприклад, деякі автори, розглядаючи Конституцію України, роблять висновок, що

під поняттям «наділяються», потрібно мати на увазі, що йдеться про тимчасове або постійне делегування повноважень, а не про повну передачу органам місцевого самоврядування. В іншому разі вони набували б місцевого значення. Делегування повноважень не означає, що вони втрачають публічне значення, публічний характер. Передаються не функції держави, а повноваження з виконання, і тільки окремі.

Проблема полягає у виборі підстави, за якою потрібно іменувати послугу публічною. Ми називаємо послугу публічною або виходячи з суб'єкта, який її надає, або виходячи з важливості (значення, загальної користі), що має така послуга, або доцільно знайти інше вирішення проблеми.

Необхідно мати на увазі, що одна і та сама послуга, наприклад медична, може надаватися органами державної влади та підвідомчими організаціями (установами, підприємствами), органами місцевого самоврядування та підвідомчими організаціями, приватними організаціями та фізичними особами-підприємцями. Значення в неї одне – у такій послугі зацікавлене суспільство, вона публічна. Для того, щоб позначити послугу публічною, лише критерію значущості у цьому разі недостатньо.

Відносини приватних організацій або фізичних осіб-підприємців, які надають послуги, зі своїми клієнтами під час надання публічних послуг регулюватимуться нормами цивільного законодавства (є цивільними правовідносинами) і такі послуги називатимуть приватними, навіть якщо вони фактично мають державне або муніципальне значення і передаються приватним організаціям тільки на виконання. Однак виникне проблема, як визначити предмет відносин державних (комунальних) органів із приватними організаціями щодо наділення останніх повноважень із надання публічних послуг або передачі тільки частини повноважень.

Послугу необхідно іменувати публічною, виходячи не з суб'єкта, який надає в кінцевому підсумку таку послугу, не з фактичної важливості, яку має послуга для суспільства, бо всі послуги тією чи іншою мірою важливі, а виходячи із значення, яке надає такій послугі закон, спершу закріплює за публічним суб'єктом тільки одного рівня (державою чи органом місцевого самоврядування) повноваження з надання або визначає державне або муніципальне значення конкретної послуги спершу незалежно від суб'єкта надання.

Дуже важливо застосовувати системний підхід. Деякі послуги можуть бути формально не названі законом публічними, але вони вод-

ночас нерозривно вплетені у систему останніх так, що розглядати їх у відриві (як окрему категорію) навряд чи виправдано для науки і законодавця.

У наданні публічної послуги задіяні два детермінанти: об'єктивна – такі послуги є дуже важливими для населення, а надати в необхідних обсягах і якості під силу тільки публічній владі відповідного рівня, зокрема через підвідомчі організації; суб'єктивна – послуга визнається публічною (адміністративною), виходячи з позиції законодавця, зумовленої політичними (управлінськими) міркуваннями.

Міністерство юстиції України у листі щодо надання роз'яснення термінів, які застосовуються у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» зазначає, що залежно від суб'єкта, що надає публічні послуги, розрізняють державні та муніципальні послуги. Важливою складовою як державних, так і муніципальних послуг є адміністративні послуги. Адміністративна послуга визначається як результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб'єктом, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень, проведення реєстрації тощо) [9].

Однак, якщо законодавство допускає, що цю послугу можуть надавати будь-які суб'єкти, публічні та приватні, то назвати послугу адміністративною потрібно виходячи з суб'єкта, який її надає. Це дуже важливе застереження, що визначає перспективну відповідальність відповідного суб'єкта.

Якщо, відповідно до законодавства, надання послуги є функцією держави та виконання такої функції покладено на публічний орган, то така послуга є публічною. Якщо, наприклад, згідно з Конституцією України органи місцевого самоврядування наділені державними повноваженнями з надання даної послуги, передана на виконання послуга не змінює свого характеру. Вона залишається публічною, зміниться тільки суб'єкт її надання. Варто зазначити, що законодавець пішов саме таким шляхом, формуючи поняття адміністративної послуги в Законі України «Про адміністративні послуги».

Те саме стосується випадків передачі адміністративних, за суттю публічних, послуг на виконання організаціям, оснований на приватній власності. Якщо надання послуги є питанням місцевого значення, то таку послугу доречно відносити до публічної.

Закріплення в законодавстві терміна «адміністративні послуги» саме собою проблему не вирішило. Наприклад, в ст. 13 Бюджетного кодексу України послугами названі послуги, що надаються бюджетними установами у випадках, встановлених законодавством [10]. Ця дефініція визначає «послуги» через «послуги», тобто має місце логічне коло, в зв'язку з чим це отримало обґрунтовану критику в юридичній літературі.

Через це, наприклад, незрозуміло, чи є публічною послугою діяльність Прокуратури України за скаргами громадян. Вважаємо, що прийняття Закону України «Про адміністративні послуги» не змінило ситуацію.

Указаний Закон містить дефініції лише тих публічних послуг, за суттю адміністративних, які надають певні суб'єкти. Можна зробити висновок, що надання публічних послуг не обмежується тільки зазначеними в Законі суб'єктами. Мається на увазі, що «за межами» Закону є ще інші суб'єкти, які надають публічні послуги, що, до речі, відповідає Бюджетному кодексу України. Отже, законодавчий термін не є всеосяжним і універсальним.

У Законі України «Про адміністративні послуги» під адміністративною послугою розуміється діяльність з реалізації функцій відповідних суб'єктів, яка здійснюється за запитами заявників. Зауважимо, що поняття «запит» у Законі не розкривається. Якщо під запитом розуміти будь-яке звернення, то ми прийдемо до того, що діяльність поліції, військових, прокуратури, пожежної охорони, служби безпеки, є нічим іншим, як послугою, що дуже суперечливо.

Треба зауважити й на те, що поняття звернення громадянина до державного органу ширше за змістом, аніж поняття звернення громадянина за наданням адміністративної послуги. Надання адміністративної послуги – це адміністративна дія або процедура, спрямована на фактичну реалізацію права громадянина на отримання такої послуги, а адміністративна дія – це управлінська дія з реалізації встановлених законом повноважень [11, с. 167].

Відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги» при наданні послуг забороняється вимагати від заявника звернення за наданням послуг, які не включені до переліків послуг. Очевидно, законодавець мав на увазі заборону на нав'язування заявнику додаткової діяльності, що призводить до додаткових витрат.

У Законі України «Про адміністративні послуги» є дроблення понятійного апарату,

зміст якого залишається не до кінця зрозумілим. Закон України «Про адміністративні послуги» залишив за межами регулювання низку послуг, які є публічними. Законодавча дефініція не вирішила проблеми розкриття змісту. Дослідження та розвиток дефініції «публічна послуга» доктринально необхідно продовжувати.

Спершу треба визначити мету введення терміна. Далі – переконатися, що в науці немає понять, за допомогою яких обрана мета може бути досягнута без введення нового поняття. Виходячи з мети введення терміна, для необхідності вирішення проблем правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із цією метою, за допомогою системного аналізу треба визначити коло таких суспільних відносин, на які, по-перше, з огляду на обрану мету буде направлено правове регулювання, які, по-друге, можуть підпадати під термін, що вводиться, і які, по-третє, пов'язані між собою так, що сукупно становлять певну систему.

Властивості системи повинні бути такими, що зможуть дозволити в кінцевому підсумку досягти мету створення та функціонування. Одночасно з цим потрібно виокремити загальні для таких суспільних відносин ознаки. Лише тоді термін, що вводиться, матиме: сенс, оскільки має певну мету; обсяг, позаяк можна буде встановити коло системно пов'язаних відносин, що охоплюються цим поняттям; зміст, оскільки будуть визначені всі ознаки публічних послуг. Лише так поняття, що вводиться, не є марним і буде зроблений крок для розвитку правової науки.

Висновки

Мета доктринального визначення поняття «публічні послуги» навряд чи буде реалізована ефективно за відсутності серйозного наукового опрацювання всіх ключових і суміжних питань досліджуваної проблематики. Оскільки зміни до законодавства мають доволі суттєвий і неперечний характер, у перспективі доцільно було б встановити адміністративно-правові основи публічних послуг, які не належать до адміністративних, у формі спеціального закону, зміст якого може зводитися до таких основних моментів: поняття публічних послуг може бути сформульовано шляхом розмежування видів публічно значущої діяльності виходячи з механізмів організації надання; склад учасників правовідносин; визнання за приватними особами суб'єктивного публічного права на отримання публічних послуг; принципи надання публічних послуг.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 р. № 90-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80#Text>
2. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/5203-17>
3. Правова доктрина України: у 5 т. Т. 2. Публічно-правова доктрина України / Ю. П. Битяк, Ю. Г. Барабаш, М. П. Кучерявенко та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2013. 864 с.
4. Чаусовська С. І. Поняття публічних послуг та їх класифікація. *Державне управління*. 2017. № 1. С. 102–108.
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
6. Єсімов С. С. Розвиток системи надання електронних адміністративних послуг: нормативно-правовий аспект. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: юридичні науки*. 2017. № 861. С. 263–271.
7. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
8. Адміністративне право України (загальна частина) : навч. посіб. / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Л. С. Гулак і ін. Львів : НУ «Львівська політехніка», 2019. 504 с.
9. Щодо надання роз'яснення термінів, які застосовуються у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» : Лист Міністерства юстиції України від 18.12.2009 р. № 967-0-2-09-22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v967-323-09#Text>
10. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2456-17/conv>
11. Єсімов С. С. Нормативно-правове забезпечення інформаційних адміністративних послуг, що надаються МВС України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 163–174.

References

1. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku systemy nadannia administratyvnykh posluh orhanamy vykonavchoi vlady: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15.02.2006 r. № 90-r [On approval of the Concept of development of the system of providing administrative services by executive authorities: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 90-r of February 15, 2006]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80#Text> [in Ukr.].
2. Pro administratyvni posluhy: Zakon Ukrainy vid 06.09.2012 r. № 5203-VI [On administrative services: Law of Ukraine No. 5203-VI of September 6, 2012]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/5203-17> [in Ukr.].
3. Bytiak, Yu. P., Barabash, Yu. H., Kucheriavenko M. P. et al. (2013). Pravova doktryna Ukrainy: u 5 t. T. 2. Publichno-pravova doktryna Ukrainy [Legal doctrine of Ukraine: in 5 volumes. Vol. 2. Public and legal doctrine of Ukraine]. Kharkiv : Pravo [in Ukr.].
4. Chausovska, S. I. (2017). Poniattia publichnykh posluh ta yikh klasyfikatsiia [The concept of public services and their classification]. *Derzhavne upravlinnia (Public administration)*, 1, 102–108 [in Ukr.].
5. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435-IV [The Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine No. 435-IV of January 16, 2003]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukr.].
6. Yesimov, S. S. (2017). Rozvytok systemy nadannia elektronnykh administratyvnykh posluh: normatyvno-pravovyi aspekt [Development of the system of electronic administrative services: normative and legal aspect]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Serii: yurydychni nauky (Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: legal sciences)*, 861, 263–271 [in Ukr.].
7. Pro sotsialni posluhy: Zakon Ukrainy vid 17.01.2019 r. № 2671-VIII [On social services: Law of Ukraine No. 2671-VIII of January 17, 2019]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> [in Ukr.].
8. Ostapenko, O. I., Kovaliv, M. V., Yesimov, S. S., Hulak, L. S. et al. (2019). Administratyvne pravo Ukrainy (zahalna chastyna) [Administrative law of Ukraine (general part)]. Lviv: Lviv Polytechnic National University [in Ukr.].
9. Shchodo nadannia roziasnennia terminiv, yaki zastosovuiutsia u Zakoni Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vidpovidalnosti za koruptsiini pravoporushennia» : Lyst

- Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 18.12.2009 r. № 967-0-2-09-22 [Regarding the interpretation of the terms used in the Law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning Liability for Corruption Offenses»: Letter of the Ministry of Justice of Ukraine No. 967-0-2-09-22 of December 18, 2009]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v967-323-09#Text> [in Ukr.].
10. Biudzhetni kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 r. № 2456-VI [Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine No. 2456-VI of July 8, 2010]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2456-17/conv> [in Ukr.].
 11. Yesimov, S. S. (2017). Normatyvno-pravove zabezpechennia informatsiinykh administratyvnykh posluh, shcho nadaiutsia MVS Ukrainy [Normative and legal ensuring of information administrative services provided by the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav (Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs)*, 2, 163–174 [in Ukr.].

Стаття: надійшла до редакції 18.04.2021

прийнята до друку 22.06.2021

The article: is received 18.04.2021

is accepted 22.06.2021